

IMRE GABRIELLA*

UKRAJNA ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ KAPCSOLATAI

Az ukrán állam a Szovjetunió felbomlása után, 1991-ben jelent meg a világ gazdasági és politikai térképén. Az 50 millió lakosú, Franciaországnál nagyobb területű ország megjelenése komoly kihívást, kezelendő feladatot jelentett valamennyi hatalmi központ döntéshozói számára. A függetlenség elnyerésével az ukrán vezetők lehetősége nyílt arra, hogy újragondolja a fejlődés jövőbeli irányait. Az ország azonnal elkötelezte magát a demokrácia és a piacgazdasági reformok mellett, azonban a gyors gazdasági és társadalmi átalakulásba vetett remények rövid idő alatt szertefoszlottak.

Ukrajna először 1998-ban vetette fel hivatalosan is, hogy hosszabb távon csatlakozni kíván az európai integrációhoz, de a NATO-val megvalósuló szoros politikai együttműködés már ezt megelőzően is jelezte az ország lehetséges új külpolitikai orientációját és az Oroszországtól való függés csökkentésére irányuló erőfeszítéseket.¹

Az elmúlt évtizedben az ukrán diplomácia minden követ megmozgatott annak érdekében, hogy az Európai Uniótól ígéretet kapjon a társulási viszonyra. Az ukrán motivációk hátterében az áll, hogy az ország Európa szerves részének tekinti magát (földrajzi értelemben vitathatatlanul a kontinenshez is tartozik) és az integrációval együtt járó valamennyi politikai, gazdasági és társadalmi előnyre szert szeretne tenni. Egyre világosabbnak látszik azonban, hogy a geopolitikai fekvés önmagában nem elegendő az unió megnyeréséhez. Az Európai Unió Ukrajnát is a piacgazdasági és demokratikus átalakulás terén elért eredményei alapján ítéli meg és az ukrán tagsá-

---

* BGF Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Gazdaságdiplomácia Intézeti Tanszék, főiskolai tanársegéd, PhD-hallgató.

¹ Ukrajna 1994-ben a FÁK-tagállamok közül elsőként aktív tagja lett a NATO békepartnerségi programjának.

gi ambíciók ezen a szempontrendszeren keresztül nézve nagyon messze állnak a realitástól.

Az Európai Uniót ma Ukrajna nem annyira gazdasági, mint inkább biztonságpolitikai és külpolitikai szempontból érdekli. Ukrajna az EU szemében az illegális bevándorlók, a szervezett bűnözés, a környezetszennyezés és a járványok kitörésének lehetősége miatt egyelőre inkább veszélyforrás, mintsem potenciális tagjelölt és az uniós együttműködési kezdeményezések is elsősorban az ilyen jellegű problémák megoldására irányulnak. Az eddigi tapasztalatok alapján az is világossá vált, hogy az ukrán-európai viszony alakulása korántsem független az orosz-európai kapcsolatoktól: Ukrajna ugyanis mindeközéig nem kaphatott tartalmilag többet, mint amit az uniós Oroszországnak is felajánlott. Az ország azonban szeretne kitérni ebből a háromszögből és saját, egyedi helyzetét megítélő európai álláspont kialakítását igényli.¹

Magyarország, Szlovákia és Lengyelország 2004. májusi, valamint Románia 2007. januári csatlakozása következtében Ukrajna több határát tekintve is az Európai Unió közvetlen szomszédja lett. Földrajzi közelsége és az új tagállamokhoz fűződő szoros kereskedelmi és gazdasági kapcsolatai révén a jövőben Ukrajna is részesülhet a keleti bővítés pozitív hatásaiból, másrésztől azonban a minden valószínűség szerint hosszú időre bebetonozott uniós külső határok új Európán belüli választóvonalak kialakulásához vezethetnek.

Tanulmányomban az EU és Ukrajna kapcsolatrendszerének politikai és gazdasági vetületeit áttekintve, a keleti bővülés hatásainak figyelembe vételével arra a kérdésre keresem a választ, hogy Ukrajna reálisan nézve milyen együttműködési formára számíthat közép- és hosszú távon a társulás, illetve teljes jogú tagság iránti kérelmtől elzárkózó Európai Unió részéről.

1. A KAPCSOLATOK POLITIKAI ÉS JOGI ALAPJAI

Az Európai Unió Ukrajnával való kapcsolatai az 1998 márciusában hatályba lépett Partnerségi és Együttműködési Egyezményen (PCA) alapulnak.² Ebben a tíz évre szóló dokumentumban a kétoldalú kapcsolatok politikai és gazdasági kereteit rögzítették. Létrehozták a rendszeres politikai dialógus fórumait (az EU-Ukrajna csúcstalálkozót, a miniszteri szintű együttműködési tanácsot, a szakértői jellegű együttműködési bizottságot). A PCA egyik fő célkitűzése az ukrán jogszabályok EU-, illetve WTO-kompatibilitásának elősegítése. Ami a gazdasági kapcsolatokat illeti, azon túlmenően, hogy az uniós támogatja Ukrajnát a piacgazdasági átalakulás és a fenntartható gazdasági növekedés megteremtésének útján, az egyezmény homályos ígéretet tartalmaz egy szabadkereskedelmi övezet kialakításának lehetőségére vonatkozóan.

A kilencvenes évek végén a felek stratégiai dokumentumokban deklarálták a kapcsolatok további fejlesztésének irányvonalát meghatározó politikai álláspontjukat. Ukrán részről az 1998. júniusában KUCSMA elnök rendeletével életbe léptetett európai integrációs stratégia a társulási viszonyon keresztül a teljes jogú tagság elnyerését tűzte ki célul. Az uniós tagság elnyerését a narancsos forradalom után elnökké

---

¹ Ludvig [2003], p. 1.

² A posztszovjet térség államai közül az Európai Közösség elsőként Ukrajnával írt alá ilyen típusú megállapodást (1994. június 14.), de az csak 1998 márciusában – az Oroszországgal kötött egyezmény után – lépett hatályba.

választott VIKTOR JUSCSENKÓ is Ukrajna stratégiai prioritásának tekintette és kormányába egy integrációs ügyekért felelős miniszterelnök-helyettest is kinevezett. Az EU részéről az Ukrajnára vonatkozó 1999-ben aláírt közös stratégia tekinthető alapvetőnek, amely a korábbi gazdasági, politikai és kulturális kooperáció mellett további területekre (biztonságpolitika, igazságügy, belügyek) is kiterjeszti az együttműködést. A dokumentum üdvözli Ukrajna Európa melletti döntését és uniós tagsági aspirációit, azonban leszögezi, hogy „az Ukrajna jövőjéért való fő felelősség Ukrajnát terheli.”¹

Az elmúlt évtized során az EU és Ukrajna között közel négyszáz szerződés kötöttetett, a párbeszéd minden szinten folyamatos és számos területet (jogharmonizáció, kereskedelem, tudomány és technológia, nukleáris energia, környezetvédelem, közlekedés stb.) érint, azonban az Unió tényleges elköteleződésének hiánya miatt az ország számottevő anyagi támogatást mindeztáig nem kapott problémái megoldásához.²

Az Unió keleti kibővítése révén Ukrajna és a Közösség között 1150 kilométernyi közös határ létesült³, s ez a helyzet a kétoldalú kapcsolatokban is számos új kérdést vetett fel. Válaszul a Bizottság kidolgozta az európai szomszédságpolitikát és a 2003. márciusában elfogadott, Tágabb Európáról szóló nyilatkozatban vázolta a keleti és déli szomszédokhoz fűződő kapcsolatok kereteit.⁴ Az egyes partnerországokkal közös akciótervek készültek, amelyek meghatározták az együttműködést terhelő legsúlyosabb problémákat és a gazdasági és politikai reformok megvalósításához vezető lépéseket.

Az uniós szomszédságpolitika megvalósításának eszköze Ukrajna esetében a 2005. februárjában elfogadott EU-Ukrajna cselekvési terv volt,⁵ amely új dimenziót adott a kétoldalú kapcsolatoknak. Az akcióterv hároméves periódusra szól és elsődleges célja, hogy segítse Ukrajna további integrálódását az európai gazdasági és társadalmi struktúrákba. Ennek keretében került sor az elmúlt években az EU és Ukrajna közötti megerősített együttműködésről szóló tárgyalásokra, mivel a kapcsolatok jogi alapját képező Partnerségi és Együttműködési megállapodás 2008-ban érvényét veszti. A gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok mélyítésével kapcsolatosan újra napirendre került az EU és Ukrajna közötti szabadkereskedelmi övezet létrehozása. Az erről szóló tárgyalások megkezdésének feltétele Ukrajna WTO-ba való belépése⁶, amelyet a Közösség támogat és a csatlakozási tárgyalások keretében 2003. márciusában elsőként írta alá a kétoldalú piacra lépésről szóló jegyzőkönyvet. (Az EU 2005. decemberében a piacgazdasági státuszt is megítélte Ukrajnának.) A felek a kül- és biztonságpolitikai kérdésekben is szorosabb együttműködést terveznek a jövőben. Az EU-ukrán párbeszéd további aktuális kérdései a vízumkiadás megkönnyítésével, a jogharmonizáció folyamatának felgyorsításával és az Európai Beruhá-

---

¹ Ludvig [2003], p.2.

² Réthi, p.80.

³ A leghosszabb az ukrán–román határszakasz, amely összesen 530 kilométer hosszú. Az országnak Lengyelországgal 430, Szlovákiával 90, Magyarországgal pedig 100 kilométer hosszú közös határa van.

⁴ http://ec.europa.eu/comm/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

⁵ <http://www.delukr.ec.europa.eu/files/Action%20Plan%20Text-final-website.pdf>

⁶ Ukrajna GATT/WTO-csatlakozása immáron több mint egy évtizede húzódó folyamat. Az 1993-as jelentkezést követően hamarosan megkezdődtek a tárgyalások, amelyek azonban többször is megszakadtak. A gazdasági elemzők többsége úgy véli, hogy a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozás Oroszország felvételével egyidőben, 2008 folyamán fog megtörténni.

zási Bank Ukrajna számára elérhető hiteleivel és az uniós pénzügyi támogatás összegével kapcsolatosak.¹

2. GAZDASÁGI KAPCSOLATOK

2.1. Ukrajna kettős külgazdasági kötődése

Az ukrán gazdaság sajátossága, hogy a külkereskedelem két nagy integrációs csoportosuláshoz is szorosan kötődik. Az Ukrán Statisztikai Hivatal 2006-os adatai alapján a kivitelben majdnem egyenlő részarányokkal (33%, illetve 32%) képviselteti magát a Független Államok Közössége és az Európai Unió. A behozatalban viszont egyértelműen a FÁK-reláció a meghatározó 45% körüli súllyal, míg az Európai Unió részesedése 37%-os. Ezek az adatok magukban hordozzák az ukrán gazdaság alapdilemmáját is: lehetséges-e a jelenlegi európai orientáció mellett a jövőben is mindkét kapcsolatrendszer egyidejű fejlesztése? Mindkét vonalon nagyszabású elképzelések jelölik ki a követendő utat: az Európai Unió felé Ukrajna uniós tagsági ambíciója, amelyhez a gazdaság vonalán egyik első lépésként a szabadkereskedelem megvalósításával kezdenének hozzá, míg a másik oldalon orosz kezdeményezésre indult el egy olyan szorosabb külgazdasági együttműködést—végső soron egyfajta gazdasági uniót— megcélzó együttműködés, amelynek egyelőre Ukrajna is a tagja. Úgy tűnik, hogy Ukrajna egyfajta köztes megoldásra kényszerül: nem vállalhat fel látványos és súlyos következményekkel járó szakítást a FÁK-országokkal (hiszen energiainportja e térségből, elsősorban Oroszországból és Törökmenisztánból származik), ugyanakkor vonakodik a szorosabb integrációs formákban való részvételtől.²

2.2. Kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok

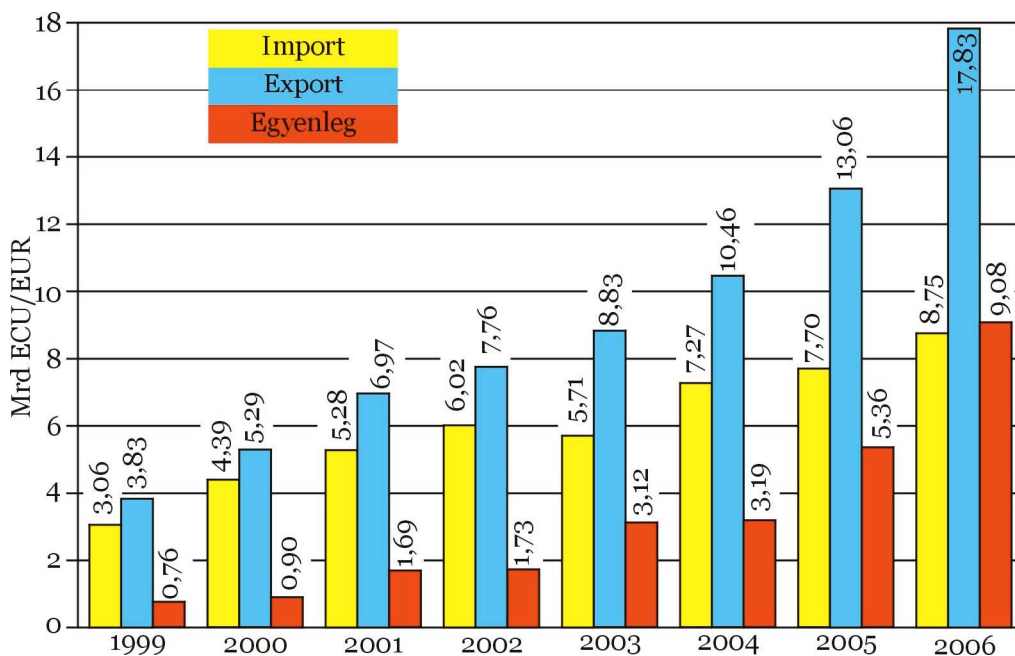
Az utóbbi években az Európai Unió és Ukrajna közötti kereskedelmi kapcsolatok dinamikusan fejlődtek, melyet az integráció 2004-es bővülése mellett a kereskedelmi forgalom tényleges növekedése is magyaráz. A két fél közti kereskedelem aszimmetrikus jellegű: míg Ukrajna részaránya az EU külkereskedelmi forgalmában továbbra is meglehetősen alacsony (1% körüli),³ az Unió ukrán árucserén belüli súlya az utóbbi évek során jelentősen megnőtt. Különösen az import fejlődött dinamikusan: a Közösség részesedése az összes ukrán importban a 2002-es 32%-ról 2006-ra 42,6%-ra növekedett, így az EU-ból származó import összege elérte a 20 Mrd EUR-t. A Közösségbe érkező ukrán export tekintetében az elmúlt évek során kis mértékű visszaesés tapasztalható: míg 2003-ban az összes ukrán export 32%-a az EU-ba irányult, 2006-ban már kevesebb mint 26%-os volt az uniós részarány (kb. 8 Mrd EUR). Az ezredfordulót követő évek egyre csökkenő mértékű ukrán kereskedelmi aktívumai után így 2006-ban az árucserre-kapcsolatokban 11,6 Mrd EUR ukrán passzívum keletkezett.

---

¹ Györkös-Kovács, p. 84.

² Ludvig [2005], p. 35.

³ Ennek fényében érthető, hogy az Ukrajnával folytatott uniós párbeszéd fő vetületei nem gazdasági jellegűek.

1. ábra

Ukrajna kereskedelme az Európai Unióval, 1999–2006¹

A 2007. évi adatok várhatóan az európai integrációval folytatott árucserkapcsolatok további bővülését és az ukrán kereskedelmi passzívum további növekedését fogják jelezni, hiszen a két új uniós tagállam, Románia és Bulgária esetében is elsősorban a behozatal növekszik dinamikusan. Az Ukrán Statisztikai Hivatal adatai alapján 2006-ban az előző év százalékában a bolgár export 109,7%-kal, a román export 128%-kal bővült, míg a bolgár import 119,9%, a román pedig 210,6%-os (!) növekedést mutatott.² Az EU-ukrán kereskedelmet a legnagyobb kedvezményes bánásmód jellemzi a GATT/WTO elvei alapján.

Az áruforgalom struktúrájára a kilencvenes években az alacsony feldolgozottsági fokú ukrán termékek valamint a különböző uniós feldolgozott termékek szállításai voltak jellemzők. Míg az Ukrajnába érkező uniós import döntő hányadát a 2002–2006 közötti időszakban változatlanul a feldolgozott termékek adták, az EU-ba érkező ukrán export szerkezete diverzifikálódott. A vizsgált időszakban az ukrán export egyre csökkenő részét tették ki a nyersanyagok (a 2002. évi 55%-hoz képest 2006-ban már csak 36,3%-át), míg a feldolgozott termékek aránya egyre növekszik (a 2002. évi 42%-ról 2006-ra 59%-ra). Az ukrán exporton belül különösen az acéltermékek, a vegyi anyagok és a gépipari termékek részaránya növekedett, míg az uniós import legnagyobb részét tartósan a gépipari és közlekedési berendezések és a vegyi anyagok jelentik.

¹ Forrás: Eurostat.

² www.ukrstat.gov.ua

A kvóták jelentősége a bilaterális árucserén belül csökken: 2001-ben a textiltermékekre vonatkozóan meg is szűnt, 2005-ben pedig eltörölték ezen termékek importjának és exportjának engedélykötelezettségét is. A mennyiségi korlátozások egyedül a legfontosabb ukrán exportcikkeknek számító acéltermékek esetében vannak továbbra is érvényben. Az EU és Ukrajna közti szolgáltatáskereskedelem volumene alacsony, de az árukereskedelemhez hasonlóan dinamikusan növekszik: a 2003-as 1,5 Mrd EUR értékű forgalom 2005-re 2,4 M euróra, 2006-ra pedig 3,2 Mrd euróra emelkedett.¹

Az Ukrán Statisztikai Hivatal adatai szerint 2006-ban Ukrajna legfontosabb uniós exportpartnerei Németország, Olaszország, Lengyelország és Magyarország voltak, az importpartnerek közül az előző országok mellett Franciaország, Csehország, valamint Svédország érdemel említést.

2.3. Tőkekapcsolatok

A tőkevonzás szempontjából Ukrajna kevésbé sikeres országnak számít. A közel 50 milliós országban a működőtőke-állomány csak 2003-ban haladta meg az 5 Mrd USD-t, annak ellenére, hogy Ukrajna már hosszú évek óta igyekezett törvényi háttérrel kedvező befektetési feltételeket kínálni a külföldieknek. 2002–2006 folyamán azonban a korábbihoz képest élénkebb volt a külföldi tőke Ukrajna iránti érdeklődése, 2007 elején a működőtőke-állomány már meghaladta a 21 Mrd USD-t.

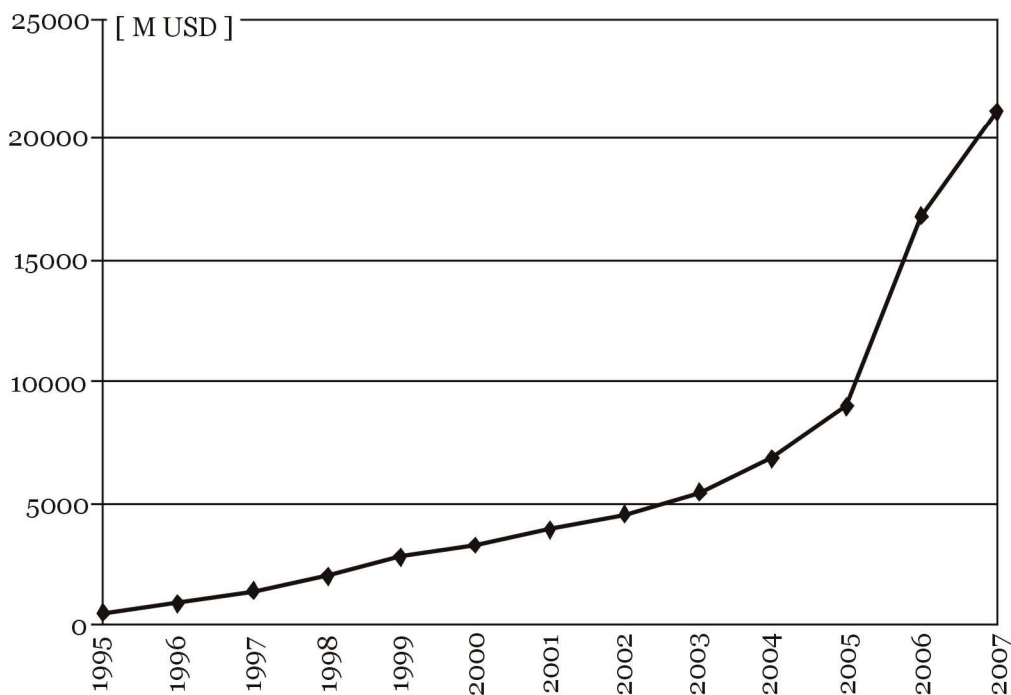
A megnövekedett befektetői bizalomban minden bizonnyal jelentős szerepet játszott az elmúlt évek kifejezetten magas gazdasági növekedése, valamint az a tény, hogy a piaci viszonyok, bár továbbra is ellentmondásokkal terheltek, mégis megszilárdulóban vannak. A külföldi tőkebefektetések nemzetgazdaságon belüli szerepe – bár tendenciájában növekvő – a gazdaság szükségleteihez vagy az ország méreteihez képest továbbra is alacsony. Az ország a külföldi vállalatok számára továbbra is túlzottan kockázatos befektetési területnek számít és ezen nem elsősorban a befektetők vonzását szolgáló törvények javíthatása, hanem az országban általánosan jellemző befektetési klíma megváltoztatása (a piacgazdasági viszonyok meggyőző jelenléte, a reformfolyamat következetes és hatékony megvalósítása, a végrehajtói szféra átalakítása) segíthet. Ukrajna potenciálisan ugyanis ígéretes befektetési piac: nagy fogyasztói piacot, viszonylag képzett és olcsó munkaerőt kínál, földrajzi fekvése – Európához és a FÁK-piacokhoz való közelsége folytán – kedvező.²

Az Európai Unió országaiból 2004 végéig elhanyagolható mennyiségű (alig több mint 224 millió euró) működő tőke érkezett Ukrajnába. 2005-ben azonban az uniós vállalatok két nagy összegű beruházást hajtottak végre az ukrán fémipari és pénzügyi ágazatokban, így az EU-ból beáramló külföldi működő tőke értéke 5,3 Mrd euróra emelkedett. Az utóbbi két év Ukrajnában eszközölt külföldi tőkebefektetésein belül is meghatározóak maradtak az uniós országok beruházásai: az Ukrán Statisztikai Hivatal adatai alapján 2007-ben az összes FDI 75,1%-a érkezett ebből a térségből (2006-ban ez az arány 71,4%-os). Az elmúlt időszakban a régi tagállamok közül elsősorban Németország, Ausztria, az Egyesült Királyság és Hollandia beruházásai voltak jelentősek, az új tagállamok közül pedig a lengyel, majd ezt követően a magyar befektetések. Ez utóbbiak a nyugat-európai országokhoz viszonyítva jóval kisebb tőkekihelyezéseket jelentenek, a működő vállalatok száma alapján azonban

¹ http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/ukraine/index_en.htm

² Ludvig [2005], p.38.

helyezésük lényegesen előkelőbb. Az Amerikai Egyesült Államok, amely 2005-ben még vezető helyen állt az Ukrajnába érkező FDI-állomány tekintetében, 2006-ra a negyedik, 2007-re pedig a hatodik helyre csúszott vissza. Oroszország részaránya is folyamatosan csökkenni látszik: míg 2002-ben még a beruházások 6,6%-a érkezett innen, 2006-ra már csak 4,9%-os, 2007-re pedig 4,6%-os ez az arány. Feltűnő, hogy a listában előkelő helyen állnak az adóparadicsomok (Ciprus, Brit Virgin-szigetek), ami a korábban kimenekült hazai (esetleg orosz) tőke visszatérését jelzi. Ez indokolja azokat a vélekedéseket, amelyek szerint az orosz tőke súlya az ukrán gazdaságban a hivatalos statisztikákban jelzettnél jóval magasabb.

2. ábra
A közvetlen külföldi tőkebefektetések állománya Ukrajnában
(év eleji adatok, M USD, 1995–2007)¹

¹ Forrás: Ukrán Statisztikai Hivatal.

1. táblázat
Az Ukrajnába érkező közvetlen külföldi tőkebefektetések állományának megoszlása a legfontosabb forrásországok között (2006-2007)¹

Helyezés	2006. 01. 01. (M USD)		2007. 01. 01. (M USD)	Helyezés
1.	5503,7	Németország	5620,7	1.
2.	1635,9	Ciprus	3011,7	2.
3.	1439,5	Ausztria	1600,8	3.
5.	1174,8	Egyesült Királyság	1557,2	4.
6.	919,5	Hollandia	1493,0	5.
-	-	Franciaország	826,8	8.
10.	225,5	Lengyelország	366,0	11.
11.	191,0	Magyarország	364,5	12.
4.	1374,1	Egyesült Államok	1418,0	6.
7.	799,7	Oroszország	980,8	7.
8.	688,7	Brit Virgin-szigetek	808,3	9.
9.	445,9	Svájc	504,9	10.

3. UNIÓS PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSOK

Az Ukrajnába érkező pénzügyi támogatások legnagyobb részben az Európai Unióból származnak. A Közösség 1991-ben külön programot indított el TACIS (Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States) néven a FÁK-országokba érkező közösségi pénzügyi segélyek kezelésére. Ukrajna a TACIS, a makrogazdasági támogatások, valamint az egyes tematikus programok (ECHO, EIDHR) keretében majdnem 2,5 Mrd EUR összegű uniós pénzügyi segítséghez jutott az elmúlt tizenöt évben.

A *TACIS nemzeti program* a 2002–2006-os költségvetési periódusban három fő területre koncentrált: az intézményi, jogi és adminisztratív reform, a magánszektor és a gazdasági fejlődés, valamint az átmenet társadalmi következményeinek támogatására. A pénzügyi összeg évről évre növekedett: míg 2002-ben 47 M EUR, 2005-ben pedig 88 M EUR állt rendelkezésre, addig 2006-ban már 100 M euróra lehetett pályázni.

A nemzeti programokat államközi együttműködések esetén a közlekedés, az energiaügyek és a természeti erőforrások (elsősorban a vízvagyon) fenntartható felhasználása területén a *regionális programok* támogatásai is kiegészítették. Az igazságügyi és a belügyi kérdések közül a megerősített határellenőrzések, a szervezett bűnözés, az illegális bevándorlás és a nemzetközi terrorizmus elleni intézkedések szerepeltek a támogatási prioritások között.

¹ Forrás: Ukrán Statisztikai Hivatal.

A határ menti együttműködések számára nyújtott pénzüsszegek a határterületek gazdasági és társadalmi fejlesztésére, a hatékony határmenedzsmentre és az emberek közötti kapcsolatok erősítésére irányultak.

A nukleáris biztonsággal kapcsolatos intézkedéseket (pl. az atomerőművek modernizálása és a nemzetközi biztonsági normáknak való megfelelővé tétele) a Közösség már 90-es évek elejétől támogatta.

A makrogazdasági támogatás a fizetési mérleg egyensúlyi problémáival küzdő országok számára hozzáférhető.

Az Unió hozzájárult a tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos technológiák terjedésének megakadályozására létrehozott kormányközi szervezet, a Tudományos és Technológiai Központ működtetéséhez is.¹

A keleti bővítés nem hagyta érintetlenül a pénzügyi támogatások rendszerét sem. Az európai szomszédságpolitika keretében a 2007-től kezdődő költségvetési periódus támogatásai számára új finanszírozási forrást (európai szomszédsági és partnerségi támogatási eszköz) vezettek be, amely a számos létező pénzügyi eszköz (MEDA, TACIS) helyébe lép, biztosítva az összhangot és egyszerűsítve a segítségnyújtások programozását és irányítását.

ÖSSZEGZÉS

Az Európai Unió 2004-es és 2007-es kibővítése mind politikai, mind gazdasági szempontból felértékelte Ukrajna jelentőségét a Közösség számára. Politikai téren a kétoldalú kapcsolatok megnövekedett fontosságát jelzi az európai szomszédságpolitika keretében 2005-ben elfogadott EU-ukrán akcióterv. Ez a közös program ugyan deklaráltan független az uniós csatlakozási folyamattól, de az európai elvárások teljesítése közelebb viheti Ukrajnát az unióval való szorosabb együttműködéshez. Ezt eredményezhetik a kilencvenes évek során megalakult határ menti együttműködések is. Az ország négy eurorégió (Kárpátok, Bug, Al-Duna, Felső-Prut) munkájában vesz részt és napjainkra a keleti bővülés következtében ezek mindegyikében található egy vagy több uniós tagállam. Noha az új tagok közül Lengyelország, a közösségi intézmények közül pedig az Európai Parlament határozottan pártfogolja Ukrajna európai uniós tagságra vonatkozó ambícióit, ennek reális lehetősége igen csekély. A jövőbeli együttműködés leginkább gazdasági téren bontakozhat ki. Erre utal az EU–ukrán gazdasági kapcsolatok súlyának, Ukrajna gazdasági értelemben vett uniós integráltságának a bővítési folyamattal párhuzamosan megfigyelhető növekedése is. Az áruforgalomban tapasztalható arányváltozások mellett az Ukrajnában eszközölt külföldi tőkebefektetéseket illetően is erősödött az európai vállalatok aktivitása. Az ország WTO-csatlakozása esetén az unió kilátásba helyezte a szabadkereskedelmi övezet kialakítását is (aszimmetrikus módon és kezdetben csak az iparcikkekre vonatkozóan), azonban ez az ukrán termelők kevésbé versenyképes termékei és az uniósnál magasabb ukrán vámszintek miatt nem valószínű, hogy számottevő ukrán előnyökkel járna. (Hazánk számára azonban rendkívül előnyös lenne a megállapodás megkötése, hiszen a kétoldalú árukereskedelemben 2000 és 2006 között elsősorban a magyar kivitel bővült dinamikusán. A két ország közötti egyébként is jó viszonyt elmélyíthetné, ha az EU–ukrán szabadkereskedelmi megállapodás aláírására Magyarország 2011-es EU-elnökségének idején kerülhetne sor.)

¹ http://ec.europa.eu/external_relations/ukraine/intro/index.htm

Megállapítható, hogy Ukrajna esélyei bármiféle szorosabb kapcsolati formára lényegesen jobbak lennének, ha az EU a jelenleginél erősebb gazdasági érdekeket látna a közeledésben. Erre a tartós ukrán gazdasági növekedés és az ország tranzitszerepének jobb kihasználása kínálhatna esélyeket. A gazdasági kapcsolatok erősödése azonban elképzelhetetlen a belső reformok következetes véghezvitele nélkül.

IRODALOMJEGYZÉK

GYÖRKÖS MARIANNA – KOVÁCS KRISZTIÁN: Az Európai Unió akcióterve Ukrajnáról: egy hosszú út folytatása, in: *Európai Tükör* 2005/4 p. 81–89.

LUDVIG ZSUZSA: Ukrajna európai ambíciói és a realitások, MTA Világgazdasági Kutatóintézet, *Kihívások*, 166. szám (2003. július)

<http://www.vki.hu/kh/kh-166.pdf>

LUDVIG ZSUZSA: Az ukrán gazdaság esélyei, in: *Fejlesztés és Finanszírozás* 2005/4 p. 32–42.

RÉTHI SÁNDOR: Az Európai Unió és Ukrajna: remények és realitások, in: *Európai Tükör* 2004/7 p. 79–88.

www.delukr.ec.europa.eu – az Európai Bizottság ukrainai delegációjának honlapja.

http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm – az európai szomszédságpolitika honlapja.

www.ukrstat.gov.ua – az Ukrán Statisztikai Hivatal honlapja.

<http://www.kmu.gov.ua/control/en> – ukrán kormányzati portál.